	Силабус освітнього компонента (ВОК) **«АРХЕОЛОГІЯ ПОДІЛЛЯ»** **Спеціальність:** для усіх спеціальностей **Освітня програма:** для усіх освітніх програм *(мова навчання – українська)* **Рівень вищої освіти:** перший (бакалаврський) **Рік навчання: 2027-2028** **Семестр:** 3-4.
Структурний підрозділ	Кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін, історичний факультет
Викладач: 	**ПІБ:** Гуцал Віталій Анатолійович **Посада:** доцент кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін **Науковий ступінь:** кандидат історичних наук **Вчене звання:** доцент **E-mail:** gucol.vitalij@kpnu.edu.ua **Робоче місце:** навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін. **Профайл викладача:** https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=319 https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&pli=1&user=dNApbMYAAAAJ ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1122-7273
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnu.edu.ua/enrol/index.php?id=10242
Статус дисципліни	вибірковий освітній компонент професійної підготовки
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год.
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Очна/заочна
Політика дисципліни	**Академічна доброчесність.** Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Списування під час семінарських занять, підготовки до них, самостійної та контрольної роботи, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних пристроїв). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмових роботах здобувачів та фактів списування є підставою для їх незарахування викладачем (незалежно від масштабів плагіату чи обману). **Відвідування занять.** Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом («Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені

	Івана Огієнка» URL: https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view). Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав завдання самостійної роботи та модульної контрольної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Пропущені заняття здобувач має відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за семінарські заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Очікується, що здобувачі поступово відпрацьовуватимуть пропущені заняття й завершать цей процес вчасно (до останнього аудиторного заняття з дисципліни). Відпрацювання лекційного заняття передбачає знання здобувачем теоретичних питань плану. Відпрацювання пропущеного практичного заняття передбачає опанування теоретичних питань плану заняття. Очікується, що здобувачі не будуть запізнюватися на заняття, а мобільні телефони під час занять використовуватимуть лише з освітньою метою. Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою. **Неформальна/інформальна освіта.** У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view
Що будемо вивчати?	Територія Поділля як географічне та історико-етнографічне ціле згадується в історичних литовських документах середини XIV ст. до цього у руських літописах вживалась давніша назва – Пониззя. Спершу сюди входили землі Придністровського Пониззя, пізніше уся територія межиріччя Дністра та Південного Бугу. В археологічному плані Поділля входить до числа тих небагатьох областей України, в яких так само, як і в Азії та Африці активно відбувався процес розселення найдавніших людських колективів, починаючи з давнього кам'яного віку (палеоліту) , що розпочався близько мільйона років тому. Цей регіон без перебільшення можна назвати тією колискою де впродовж тисячоліть безперервно формувався український етнос, що підтверджується дослідженими пам'ятками.
Чому це треба вивчати?	Метою спецкурсу є ознайомлення студентів – істориків з основними досягненнями вітчизняної і зарубіжної скіфології, вироблення у них вміння самостійно орієнтуватись в складних історичних процесах, які мали місце на європейській і азійській території на початковому етапі освоєння заліза; виділяти основні тенденції і закономірності перебігу історичних подій, виявляти

	причинно-наслідкові зв'язки; уміти критично оцінювати історичні факти; володіти науковою термінологією й користуватися нею; розглядати суспільні явища в розвитку і конкретно-історичних умовах, а також підготовці кваліфікованих педагогічних працівників, які здатні формувати на уроках історії соціальну й громадянську компетентності.
Яких результатів можна досягнути?	Очікувані результати навчання з дисципліни: - Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень. - Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології. - Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів. - Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки. - Здійснювати експертизу пам'яток історії, археології та культури з метою їх охорони та можливого подальшого використання. - Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
Як можна використати набуті знання та уміння?	**Інтегральна компетентність.** Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в галузі історії та археології. Дисципліна сприяє формуванню у студентів таких компетентностей: **Загальні компетентності (ЗК).** - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. - Здатність працювати автономно. - Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). - Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. - Цінування та повага різноманітності та мультикультурності **Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):** - Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. - Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. - Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології. - Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні

	досягнення історичної науки. - Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти. - Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
Зміст дисципліни	Поділля як історико-географічна область. Дослідження регіону в кін. XIX на поч. XX ст. Археологічні студії другої пол. XX поч. XXI ст. Первісно-общинний лад на території Поділля. Кам'яний вік. Трипільська культура. Племена бронзового віку. Ранній залізний вік. Ранньослов'янські пам'ятки. Слов'яни V-VIII століть н. е. Давньоруські старожитності. Середньовічні пам'ятки Поділля.
Методи навчання	Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, робота зі словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з електронними публікаціями та матеріалами наукометричних баз даних, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.
Інформаційне забезпечення	**Основна:** 1. Баран В. Д. Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю. Київ.: Наук. думка, 1972. 243 с. 2. Березанська С., Гошко Т., Клочко В., Клочко Л., Литвинова Л., Потупчик М., Слюсарська Київ, Шумова В.. Гордіївський могильник / За ред. В. Клочко. Вінниця, 2011. 288 с. 3. Болтрик Ю.В., Горбаненко С.А., Кублій М.В., Сергеєва М.С., Яніш Є.Ю. Северинівське городище скіфського часу: біогосподарський аспект досліджень. Археологія і простір. археологія і давня історія України. Київ. 2015. Вип. 4(17). С. 155-192. 4. Винокур І. С. Історія лісостепового Подністров'я та Південного Побужжя. Від кам'яного віку до середньовіччя, Київ, Одеса: Вища школа, 1985. 125 с. 5. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України : підруч. для студ. іст. спец. ВНЗ / наук. ред. С. В. Трубчанінов. 2-е вид., випр. і доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 479 с. 6. Винокур І. С., Гуцал А.Ф., Пеняк С. І., Тимощук Б. О., Якубовський В. І. Довідник з археології України. Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області. Київ: Наукова думка, 1984. 215 с. 7. Винокур І. С. Слов'янські ювеліри Подністров'я: За матеріалами досліджень Бернашівського комплексу середини I тис. н. е. Кам'янець-Подільський: Oium, 1997. 199 с. 8. Гаскевич Д. Л. Погребения буго-днестровской неолитической культуры: критический анализ источников. Stratum plus. Кишинів, 2015. №2. С. 181-206. 9. Гусєв С.О. Трипільська культура Середнього Побужжя рубежу IV–II тис. до. н. е. Вінниця. 1995. 246 с. 10.Гуцал А.Ф., : Михальчишин І. Р. , Якубовський В. І. Археологічна спадщина Хмельницької області. Довідник. Чернігів: РВК Деснянська правда. 2011. 176 с. 11.Гуцал А.Ф., Гуцал В.А., Могилов А.Д. Новые исследования курганов скифского времени на западе Восточноевропейской

Лесостепи Материалы III международной конференции «Кадырбаевские чтения 2012». Актобе, 2012. С. 141-153.
12. Михальчишин І.Р., Шпаковський С.М. Археологічна карта межиріччя Південного Бугу, Случі, Збруча. Хмельницький, 2016. 207 с.
13. Приходнюк О. М. Слов'яни на Поділлі (VI–VII ст. н. е.). Київ: Наук. думка, 1975. 153 с.
14. Рыбаков Б. А. Календарь IV в. из земли полян. Советская археология, 1962. № 4. С. 66-90.
15. Ситник О. Стан та перспективи дослідження середнього палеоліту Подільської височини. Археологічні дослідження Львівського університету. 2012. Випуск 16. С. 25–54.
16. Степанчук В.М., Рижов С.М., Матвіїшина Ж.М., Кармазиненко С.П., Погорілець О.Г. Дослідження нижньопалеолітичних місцезнаходжень біля смт Меджибіж. АДУ, 2013. С. 261-262.
17. Черновол Д. К. Поселение трипольской культуры Бернашевка. Revista arheologică serie nouă. 2016. Vol. XII. nr. 1–2. С. 20-36.

Додаткова:

18.Гуцал В. А. Дослідження ранньоскіфського кургану біля с. Купин на Хмельниччині. Археологія і давня історія України / гол. ред. С. Скорий. Київ: ІА НАН України, 2019. Вип 2 (31). С. 258-267.
19. Гуцал А. Ф., Гуцал В. А., Могилов О. Д. Ранньоскіфський курган з кремацією на Західному Поділлі. Археологія 2021. № 1. С. 86–95). http:vgosau.kiev.ua/a/Archaeology_2021_01.pdf
20. Гуцал А. Ф., Гуцал В. А., Могилов О. Д. Курган ранньоскіфського часу біля с. Шутнівці у середньому Подністров'ї. Археологія 2022. № 4. С. 83–104 http://vgosau.kiev.ua/a/Archaeology_2022_04.pdf
21. Могилов О. Д., Гуцал В. А. 2023. Редвинці – вершницький поховально-поминальний комплекс скіфського часу на Північному Поділлі Arheologia, № 1. с. 86-1 https://arheologia.com.ua/index.php/arheologia/article/view/334/328
22. Гуцал В. А. Нові розкопки поховань скіфського часу на Українському Поділлі. The 35th International scientific and practical conference "Modern methods of solving scientific problems of reality" (September 05 – 08, 2023) Varna, Bulgaria. International Science Group. 2023. P. 57-63.
23. Hutsal A., Hutsal V., Mogylov O. Early Iron Age mound near the village Malynivtsi in Podillya. Eminak. 2023 . No2 (42) (Apri-June). P. 109-136.
24. Гуцал В., Гуцал А. Кіноплівки як джерело вивчення історії археологічної експедиції Кам'янець-Подільського нац. унів. ім. І. Огієнка. Архівістика: теорія, методика, практика; матер. Другої Між. наук.-практ. конф. (22–23 квітня 2021 р. м. Кам'янець-Подільський) [А.О. Глушковецький та ін.] Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута» 2021. С.67–72.
Гуцал В.А. І. С. Винокур і археологія Старокостянтинівщини. Всеукр. наук.-практ. конф.: Князі Острозькі в історії центрально-східної Європи: Минуле і сучасність. Старокостянтинів. 2017. С. 207-211.
Гуцал А.Ф., Гуцал В.А. Археологічна експедиція та лабораторія

<table>
<tr><td></td><td>археології історичного факультету Кам’янець-Подільського нац. унів. ім. І. Огієнка. Освіта, наука і культура на Поділлі: Зб. наук. праць . Кам’янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2018. Т.25. С. 621-645.</td></tr>
<tr><td>Обсяг дисципліни (години) та види занять</td><td>Денна форма: лекційні заняття (20 год.), семінарські заняття (20 год.), самостійна робота (80 год.)
Заочна форма: лекційні заняття (8 год.), семінарські заняття (8 год.), самостійна робота (104 год.)</td></tr>
<tr><td>Система оцінювання результатів навчання</td><td>Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 20 балів, модульна контрольна робота – 50 балів, самостійна робота – 15 балів, індивідуальні навчально-дослідні завдання – 15 балів.
<table>
<tr><td colspan="4">Поточний і модульний контроль – 100 балів</td><td>Сума балів</td></tr>
<tr><td>Поточний контроль</td><td>МКР</td><td>Самостійна робота</td><td>Індивідуальні навчально-дослідні завдання</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td>20</td><td>50</td><td>15</td><td>15</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях</td><td>Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.
1 бал: Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв’язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні». Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
2 бали: Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
3 бали: Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
4 бали: Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
5 балів: Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
6 балів: Здобувач вищої освіти розуміє основні положення</td></tr>
</table>

	навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності. 7 балів: Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 8 балів: Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 9 балів: Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 10 балів: Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 11 балів: Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможній самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. 12 балів: Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Поточний контроль	Усне опитування, письмовий експрес-контроль, виступи здобувачів при обговоренні питань практичного заняття, виконання аналітичних завдань
Підсумковий контроль	Залік
Локація	Згідно з розкладом (https://kpnu.edu.ua/rozklad-zaniat/)